

KÚRIA

5/2013. BJE. szám

A Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa a legfőbb ügyész által indítványozott jogegységi eljárásban Budapesten, a 2013. év november hó 13. napján megtartott ülésen meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 417. §-ának (1) bekezdése alapján azokban az ügyekben, amelyekben a vádat magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte, a Be. 416. § (1) bekezdésének a)-d) pontjaiban megjelölt okokból az ügyész nem jogosult felülvizsgálati indítvány benyújtására.

I n d o k o l á s

I.

A legfőbb ügyész a 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 33. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát indítványozta annak kimondása érdekében, hogy az ügyésznek a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 416. §-a (1) bekezdésének a)-d) pontjaiban megjelölt okokból joga van felülvizsgálati indítványt benyújtani a magánvád, illetve pótmagánvád alapján lefolytatott eljárásokban.

Indítványában arra hivatkozott, hogy e törvényi rendelkezés alkalmazásában az ítélkezési gyakorlat megosztott.

Ennek igazolására a következő bírósági határozatokra hivatkozott:

1. A Miskolci Városi Bíróság a 19.B.2637/2007/5. számú ítéletében a terheltet bűnösnek mondta ki aljas indokból elkövetett rágalmazás vétségében, és ezért egy évre próbára bocsátotta.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a Borsod-Abaúj-Zemplén

Megyei Főügyészség a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjára, illetve a Be. 373. § (1) bekezdés I. c) és II. d) pontjára alapozva nyújtott be felülvizsgálati indítványt a terhelt javára. Abban azt sérelmezte, hogy miután a terhelt az elkövetés időpontjában a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, vele szemben a Be. 449. § (2) bekezdésére figyelemmel csak közvádra lett volna helye büntetőeljárásnak. Miután azonban a bíróság magánvádas eljárás keretében folytatta le az eljárást, álláspontja szerint törvényes vád hiányában járt el. Ezzel összefüggésben további, feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértést is vétett, amikor a tárgyalást olyan személyek – így ügyész és védő – távollétében tartotta meg, akiknek részvétele azon a törvény értelmében kötelező volt.

A Legfelsőbb Bíróság az indítvány alapján a felülvizsgálati eljárást lefolytatta, és megállapította, hogy a terhelt 1985. december 8. napján született, így az adott bűncselekmény – irányadó tényállás szerinti - elkövetése időpontjában (2002. május 29. napján) tizennyolcadik életévét még nem töltötte be; azaz a Btk. 107. § (1) bekezdése alapján fiatalkorú volt.

Miután a Be. 449. § (2) bekezdése szerint fiatalkorúval szemben büntetőeljárásnak csak közvádra van helye, és a magánvádra üldözendő - így az alapügy tárgyát képező - bűncselekmény miatt is az ügyész jár el, a vád nem jogosulttól származott, ennél fogva nem volt törvényes.

Ezért a Legfelsőbb Bíróság a Bfv.III.216/2008/6. számú, 2008. július 8. napján kelt határozatával a Miskolci Városi Bíróság ítéletét - a 416. § (1) bekezdés c) pontjában, illetve a 373. § (1) bekezdése I. c) pontjában megjelölt okból, a Be. 428. § (2) bekezdése alapján - hatályon kívül helyezte és a büntetőeljárást megszüntette.

2. A Pest Megyei Bíróság a 16.B.42/2008/24. számú ítéletével a társtettesként elkövetett jogellenes fogvatartás büntette és a társtettesként elkövetett bántalmazás hivatalos eljárásban büntette miatt halmozati büntetésül az I. és II. rendű terhelteket pénzbüntetésre ítélte.

Az eljárásban a vádat pótmagánvádoló képviselte.

A másodfokú bíróságként eljáró Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.158/2010/11. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva mindkét terhelt büntetését hat-hat hónapi börtönbüntetésre súlyosította azzal, hogy annak végrehajtását az I. rendű terhelt esetében két évi próbaidőre felfüggesztette, míg a II. rendű terhelteket egy évi

közügyektől eltiltásra is ítélte, egyben elrendelte a vele szemben korábban kiszabott és próbaidőre felfüggesztett börtönbüntetések végrehajtását.

A másodfokú határozattal szemben a II. rendű terhelt javára védője a Be. 416. § (1) bekezdés a) és b) pontjaira hivatkozással, a Legfőbb Ügyészség pedig mindkét terhelt javára a Be. 416. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozással nyújtott be felülvizsgálati indítványt.

A Kúria a védő, valamint a Legfőbb Ügyészség indítványa alapján a felülvizsgálati eljárást lefolytatva megállapította, hogy a terheltek terhére a pótmagánvádló jogi képviselője ugyan fellebbezést nyújtott be a kiszabott büntetések súlyosítása végett, erre azonban nem volt törvényes lehetősége, miután a pótmagánvád alapján indult ügyben a Be. 324. § (1) bekezdés c) pontja szerint fellebbezésre kizárólag a pótmagánvádló jogosult.

Törvényt sértett ezért az elsőfokú bíróság, amikor a tárgyaláson személyesen jelenlévő pótmagánvádló mellett nyilatkozattételre hívta fel a pótmagánvádló jogi képviselőjét is. Ezentúl – miután az elsőfokú bíróság ítélete ellen a pótmagánvádló a fellebbezés bejelentésére igénybe vett határidőn belül sem szóban, sem írásban nem élt fellebbezéssel – az elsőfokú bíróságnak a jogi képviselő által benyújtott perorvoslati nyilatkozatot – észlelve, hogy az nem a pótmagánvádló perorvoslati nyilatkozatának közvetítése –, mint nem jogosulttól származót, a Be. 341. § (1) bekezdésének megfelelően kötelezően el kellett volna utasítania.

A Be. 359. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére a Fővárosi Ítéltábla elmulasztotta a fellebbezés elutasítását, ehelyett nyilvános ülésén nyilatkozattételre hívta fel a pótmagánvádlót, aki csatlakozott a jogi képviselő által benyújtott fellebbezéshez, azt mintegy magáénak elismerve kérte az ítélet megváltoztatását. Erre azonban törvényes lehetőség nem volt, ugyanis a jogi képviselő önálló perorvoslati nyilatkozata „ex tunc” semmis, következésképpen fogalmilag kizárt, hogy azt a pótmagánvádló – a személyében fenntartott perorvoslati határidő letelte után – saját perorvoslati nyilatkozataként elismerje.

A Kúria utalt a BKv 90. számú kollégiumi vélemény III/7. pontjában kifejtettekre is, amely szerint a **pótmagánvádló jogi képviselőjének nincs önálló fellebbezési joga a pótmagánvádas eljárásban; a jogi képviselő arra jogosult, hogy a pótmagánvádlót megillető jogorvoslati nyilatkozatokat és indítványokat előterjessze akkor, ha a pótmagánvádló nincs jelen.**

Emellett hivatkozott a BKv 4/2007. számú kollégiumi véleményre, amely szerint a pótmagánvád érvényesítésével együttjáró jogok a pótmagánvádlót illetik meg, ezért akkor, ha a pótmagánvádló jelen van a tárgyaláson, és a képviselőjétől eltérő indítványt tesz, a pótmagánvádló indítványa az irányadó.

Erre figyelemmel megállapította, hogy a terheltek terhére bejelentett fellebbezési nyilatkozat hiányában - a Be. 354. § (1) bekezdése szerinti súlyosítási tilalom megsértése miatt - a büntetések súlyosítása törvénysértő, és a 2012. május 15. napján meghozott Bfv.III.1309/2011/9. számú végzésével a megtámadott másodfokú határozatot a Be. 399. § (2) bekezdés b) pontja szerinti okból mindkét terhelt tekintetében hatályon kívül helyezte és a Fővárosi Ítéltáblát új másodfokú eljárás lefolytatására utasította.

3. A Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság a magánvádló magánindítványa alapján eljárva 8.B.XV.1403/2010/14. számú ítéletében a terheltet bűnösnek mondta ki rágalalmazás vétségében [Btk. 179. § (1) bek.], és ezért harminc óra - fizikai munkakörben végzendő - közérdekű munkára ítélte.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a fővárosi főügyész a terhelt terhére a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja alapján felülvizsgálati indítványt terjesztett elő. Indokai szerint a Btk. - az elkövetéskor és az elbíráláskor is hatályos - 49. § (4) bekezdése alapján a közérdekű munka legkisebb mértéke negyvenkét óra volt, így a kiszabott büntetés büntető anyagi jogszabályt sért.

A Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt - indokaival egyetértve, azt kiegészítve - fenntartotta és a megtámadott határozat megváltoztatását, a terhelt cselekményének nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalalmazás vétségekénti minősítését és a közérdekű munka törvényes mértékben történő kiszabását indítványozta.

A Kúria a 2012. november 27. napján kelt Bfv.III.695/2012/5. számú határozatában kifejtette: a felülvizsgálati indítványnak alanyi feltétele, hogy a felülvizsgálati indítványt az arra jogosult az őt a Be. 417. § (1) bekezdése alapján megillető körben és irányban terjessze elő. Az ügyész azonban e rendelkezés alapján a magánvádas ügyben felülvizsgálati indítvány benyújtására nem jogosult, ha a vád képviselőjét nem vette át, és a vádat a magánvádló képviselte; így az adott ügyben hiányzik a felülvizsgálat alanyi feltétele.

A Legfelsőbb Bíróság utalt BJE 3/2010. (XI. 8.) számú jogegységi határozatának indokolására, amely szerint a vádirat benyújtásával az

ügyész ügyféli pozícióba kerül, és a terhelt terhére szóló rendkívüli jogorvoslati indítványok (felülvizsgálati indítvány, perújítási indítvány) előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság „az alapeljárásban betöltött ügyféli pozícióból fakad ugyanúgy, mint a pótmagánvádló és a magánvádló esetében”.

Kifejtette, hogy a felülvizsgálati indítvány (mint rendkívüli jogorvoslat) előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság is az alapeljárásban betöltött ügyféli pozícióból - nem pedig az ügyészt a Be. 28. § (7) bekezdés zárómondata alapján megillető jogosultságból - fakad. A Be. 28. § (7) bekezdése zárómondatának rendeltetése az, hogy az ügyész számára biztosítsa a bírói döntést megelőző indítványtételi jogot. Ennek azonban értelemszerű feltétele, hogy az adott eljárásban az ügyész egyébként fellépjen. A Be. 28. § (7) bekezdése ugyanis nem alapja, hanem járuléka az ügyész büntetőeljárásban való részvételének.

Hivatkozott arra is, hogy a Be. kifejezetten rendelkezik arról, amikor az ügyész nem az alapeljárásban betöltött ügyféli pozíciója folytán, hanem egyéb okból jogosult felülvizsgálati indítvány benyújtására [Be. 417. § (2) bek.]. A legfőbb ügyész pedig a bíróság törvénysértő és jogerős határozata ellen a Kúriánál a törvényesség érdekében jogorvoslatot jelenthet be, amennyiben a jogerős határozat más jogorvoslattal nem támadható [Be. 431. §, 433. §].

Miután az alapügyben az ügyész a vádat nem vette át, azt mindvégig a magánvádló képviselte, és így a felülvizsgálati indítvány nem jogosulttól származott, a Kúria a 2012. november 27. napján kelt Bfv.III.695/2012/5. számú végzésével a rágalmazás vétsége miatt folyamatban volt büntetőügyben a fővárosi főügyész által benyújtott felülvizsgálati indítványt a Be. 421. § (2) bekezdése alapján elutasította.

.-.-.-

A legfőbb ügyész indítványban kifejtett álláspontja a következő:

A Be. 417. § (1) bekezdésének I. a) pontja szerint a terhelt terhére felülvizsgálati indítványt nyújthat be az ügyész, az I. b) pont szerint pedig a felmentés, valamint az eljárás megszüntetése esetén a magánvádló, illetőleg a pótmagánvádló; a II. a) pont alapján pedig az ügyész a terhelt javára is benyújthat felülvizsgálati

indítványt.

A magánvádló és a pótmagánvádló fellebbezést is csak a terhelt felmentése vagy az eljárás megszüntetése miatt és csak a terhére nyújthat be.

A törvény rögzíti a felülvizsgálati indítvány magánvádló és pótmagánvádló által történő benyújtásának korlátait, mind a felülvizsgálat irányára, mind a felülvizsgálati okokra vonatkozóan. Az ügyész indítványtételi jogait azonban nem korlátozza, a rendkívüli jogorvoslati jogot a Be. XVIII. Fejezete általános jelleggel biztosítja, és azzal mind a terhelt terhére, mind a terhelt javára élhet. Nincs korlátozva a felülvizsgálati okok köre és annak iránya sem.

A Be. magánvádas eljárást szabályozó XXIII. Fejezete csak a perújítási indítvány előterjesztésével kapcsolatban tartalmaz speciális rendelkezéseket, a felülvizsgálati eljárásra az általánostól eltérő szabályokat nem állapít meg, ilyen a pótmagánvád alapján folyó eljárásra vonatkozó szabályok között sincs.

Emellett a 416. § (1) bekezdés e) és g) pontjában meghatározott felülvizsgálati ok alapján az ügyésznek nem csupán joga, hanem kötelessége is a felülvizsgálati eljárás kezdeményezése; ez irányadó akkor is, ha az eljárás magánvád vagy pótmagánvád alapján folyt.

Mindezekből azt a következtetést vonta le, hogy az ügyésznek a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó indítványtételi joga korlátlan és ezért megengedett a magánvád és a pótmagánvád alapján lefolytatott eljárások kapcsán is.

Az ítélezési gyakorlat egységének biztosítása érdekében ennek az elvi álláspontnak jogegységi határozatban kimondását indítványozta.

II.

A Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi eljárás lefolytatásának van helye, ha elvi kérdésben az egységes ítélezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatalára van szükség.

A törvény 33. § (1) bekezdésnek c) pontja szerint pedig a jogegységi eljárást le kell folytatni, ha azt a legfőbb ügyész

indítványozza.

Miután a legfőbb ügyész indítványát a jogegységi tanács ülésén is fenntartotta, az eljárást a Kúria - a Be. 439. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a Bszi. 34-41. §-ai alapján - lefolytatta.

III.

Az indítvány által érintett törvényi rendelkezések a következők:

- A Be. XVIII. Fejezete szabályozza a felülvizsgálat, mint rendkívüli jogorvoslati eljárás szabályait.

A 416. § (1) bekezdése meghatározza azokat az okokat, amelyek a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a felülvizsgálatot megalapozzák, és a (4) bekezdés azokat, amelyek az ilyen okok mellett is kizárják azt.

A 417. § (1) bekezdése szerint felülvizsgálati indítvány benyújtására jogosult

I. a terhelt terhére:

- a) az ügyész,*
- b) a felmentés vagy az eljárás megszüntetése esetén a magánvádló, illetőleg a pótmagánvádló,*

II. a terhelt javára:

- a) az ügyész,*
- b) a terhelt,*
- c) a védő, kivéve, ha ezt a terhelt megtiltotta,*
- d) a fiataalkorú törvényes képviselője,*
- e) kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a terhelt hozzájárulása nélkül is - a nagykorú terhelt törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa,*
- f) a terhelt halála után egyenesági rokona, testvére, házastársa vagy élettársa, illetve amennyiben a terhelt halála óta több, mint ötven év telt el, oldalági rokona.*

A törvényhely (2) bekezdése szerint a 416. § (1) bekezdés e) és g) pontjában meghatározott esetben a legfőbb ügyész hivatalból köteles a felülvizsgálati indítványt benyújtani.

A felülvizsgálati eljárásban a 419. § (1) bekezdése szerint a harmadfokú bírósági eljárás (XV. Fejezet) rendelkezéseit kell alkalmazni, ha a felülvizsgálatról szóló XVIII. Fejezet nem tartalmaz eltérő rendelkezést; a harmadfokú eljárásról szóló XV.

Fejezetben a 385. § szerint a harmadfokú eljárásban a fejezetben foglalt eltérésekkel a másodfokú eljárásról szóló XIV. Fejezet rendelkezéseit kell értelemszerűen alkalmazni; a másodfokú eljárásról szóló XIV. Fejezet 345. §-a szerint a másodfokú eljárásban a fejezetben foglalt eltérésekkel a törvény XI-XIII. (a bírósági eljárás általános szabályairól, a tárgyalás előkészítéséről és az elsőfokú bírósági eljárásról szóló) Fejezetében megállapított rendelkezéseket kell alkalmazni.

A Be.-nek az ügyészre, a magánvádlóra és a pótmagánvádlóra vonatkozó - az indítvány elbírálása szempontjából lényeges - rendelkezései a következők:

28. § (1) Az ügyész a közvádó. Az ügyész kötelessége, hogy mind a terheltet terhelő és mentő, mind a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket az eljárás minden szakaszában figyelembe vegye.

(7) Az ügyész az e törvényben meghatározott feltételek esetén vádat emel, és a bíróság előtt - a magánvád és a pótmagánvád esetét kivéve - a vádat képviseli, vagy dönt a közvetítői eljárásra utalásról, a vádemelés elhalasztásáról, illetőleg részbeni mellőzéséről. Az ügyész a vádat elejtheti vagy módosíthatja. Az ügyész az ügy iratait a bírósági eljárásban megtekintheti, és indítványtételi jog illeti meg az ügyben felmerült minden olyan kérdésben, amelyben a bíróság dönt.

52. § (1) Ha e törvény másképp nem rendelkezik, könnyű testi sértés, magántitok megsértése, levéltitok megsértése, rágalmazás, becsületsértés és kegyeletsértés esetén a vádat mint magánvádló a sértett képviseli, feltéve, hogy az elkövető magánindítványra büntethető.

53. § (1) A sértett az e törvényben meghatározott esetekben pótmagánvádlóként léphet fel, ha

- a) az ügyész vagy a nyomozó hatóság a feljelentést elutasította, vagy a nyomozást megszüntette,
- b) az ügyész a vádemelést részben mellőzte,
- c) az ügyész a vádat elejtette,
- d) az ügyész a nyomozás eredményeként közvadra üldözendő bűncselekményt nem állapított meg, ezért nem emelt vádat, illetőleg a vád képviselőjét - magánvádas eljárásban elrendelt nyomozás eredményeként - nem vette át,
- e) az ügyész a tárgyaláson a vádat azért ejtette el, mert megítélése szerint a bűncselekmény nem közvadra üldözendő.

229. § (1) Ha az ügyész vagy a felettes ügyész a sértettnek a

feljelentést elutasító vagy a nyomozást megszüntető határozat elleni panaszát elutasította, és a 199. § (2) bekezdése alapján pótmagánvádnak van helye - feltéve, hogy a pótmagánvád emelését a 199. § (3) bekezdése nem zárja ki -, továbbá ha az ügyész a vádemelést részben mellőzte, a sértett a panaszt elutasító határozat közlésétől számított hatvan napon belül pótmagánvádlóként léphet fel.

236. § A pótmagánvádló a bírósági eljárásban - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az ügyész jogait gyakorolja, ideértve a vádlott személyi szabadságának elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedés elrendelésének indítványozását. A vádlott szülői felügyeleti jogának megszüntetését a pótmagánvádló nem indítványozhatja.

324. § (1) Az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésre jogosult

- a) a vádlott,
- b) az ügyész,
- c) a pótmagánvádló,
- d) a védő, a vádlott hozzájárulása nélkül is,
- e) a vádlott örököse, a polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezés ellen,
- f) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a vádlott hozzájárulása nélkül is - a nagykorú vádlott törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa,
- g) a magánfél, a polgári jogi igényt érdemben elbíráló rendelkezés ellen,
- h) az, akivel szemben az ítélet rendelkezést tartalmaz, a reá vonatkozó rendelkezés ellen.

(2) Az ügyész a vádlott terhére és javára is, a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

367/A. § (1) A másodfokú bíróság ügydöntő határozata ellen fellebbezésre jogosult a harmadfokú bírósághoz

- a) a vádlott,
- b) az ügyész,
- c) a pótmagánvádló,
- d) a védő, a vádlott hozzájárulása nélkül is,
- e) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a vádlott hozzájárulása nélkül is - a nagykorú vádlott törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa.

(2) Az ügyész a vádlott terhére és javára is, a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

409. § (1) A terhelt terhére perújítási indítványt terjeszthet elő

- a) az ügyész,
- b) a pótmagánvádló, a felmentett vádlott bűnösségének megállapítása

érdekében.

(2) A terhelt javára perújítási indítványt terjeszthet elő

- a) az ügyész,
- b) a terhelt,
- c) a védő, kivéve ha a terhelt ezt megtiltotta,
- d) a fiataalkorú terhelt törvényes képviselője,
- e) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a terhelt hozzájárulása nélkül is - a terhelt törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa,
- f) a terhelt halála után egyenesági rokona, testvére, házastársa vagy élettársa, illetve amennyiben a terhelt halála óta több, mint ötven év telt el, oldalági rokona.

494. § (2) A magánvádlót a sértett jogain kívül a vád képviselétével járó jogok illetik meg.

496. § Az ügyész az ügy iratait a magánvádas eljárásban is megtekintheti, és a tárgyaláson jelen lehet. Az ügyész a vád képviselét a magánvádlótól az eljárás bármely szakaszában átveheti, ez esetben a magánvádlót a sértett jogai illetik meg. Ha az ügyész a vád képviselétől utóbb eláll, a vádat ismét a magánvádló képviseli. Az ügyész részére az ítéletet akkor kell kézbesíteni, ha a vád képviselét átvette.

512. § (1) Az elsőfokú bíróság határozata ellen a magánvádló a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést.

513. § (1) A másodfokú bíróság határozata ellen a magánvádló a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést.

515. § (1) A magánvádló csak akkor terjeszthet elő perújítási indítványt, ha a terheltet felmentették, vagy az eljárást megszüntették.

- Magyarország Alaptörvénye az ügyészségről a következőket tartalmazza:

29. cikk (1) A legfőbb ügyész és az ügyészség független, az igazságszolgáltatás közreműködőjeként mint közvádló az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítője. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését.

(2) A legfőbb ügyész és az ügyészség

- a) törvényben meghatározottak szerint jogokat gyakorol a

nyomozással összefüggésben;

b) képviseli a közvédat a bírósági eljárásban;

c) felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett;

d) a közérdek védelmezőjeként az Alaptörvény vagy törvény által meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Egyéb jogosítványt az ügyész számára nem, csupán a legfőbb ügyésznek határoz meg. Így a 24. cikk biztosítja számára a jogot, hogy kezdeményezze: az Alkotmánybíróság vizsgálja felül a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját; kezdeményezze az Alkotmánybíróságnál az Alaptörvénynek, illetve az Alaptörvény módosításának a felülvizsgálatát a megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények tekintetében a kihirdetéstől számított harminc napon belül.

- Az ügyességekről szóló 2011. évi CLXIII. törvény a III. Fejezetnek a büntetőbíróságok előtti ügyészi tevékenységről szóló 2. részében a következőképp rendelkezik:

21. § (1) Az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, egyúttal közreműködik abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek.

(2) E feladat megvalósítása érdekében az ügyész

a) a büntetőügyekben a tárgyaláson képviseli a vádat, a váddal rendelkezhet;

b) a bíróság döntése előtt az ügyben felmerülő minden kérdésben indítványt tehet;

c) gyakorolja a büntetőeljárási törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat.

- Az Alkotmánybíróság több határozatában foglalkozott a pótmagánvád kérdéseivel.

A 72/B/2004. számú határozatában a 9/1992. (I. 30.) számú határozatára visszautalva megerősítette: az anyagi igazság érvényesülésére az Alkotmány éppúgy nem biztosít alanyi jogot, ahogyan arra sem, hogy egyetlen bírósági ítélet se legyen törvénysértő, a jogbiztonság követelményét a jogerő hozza összhangba; az alkotmányosan biztosított jogorvoslati lehetőségek mellett beálló jogerő tiszteletben tartása a jogrend egészének biztonságát szolgálja. A jogorvoslat Alkotmányban garantált joga a rendes jogorvoslatra vonatkozik, ezért a pótmagánvádló korlátozott joga a felülvizsgálathoz nem ellentétes az Alkotmánnyal. „Valamennyi pótmagánvádlóra érvényes, hogy a büntetőjogi felelősség jogerős

megállapításakor az elítélt terhére irányuló felülvizsgálati igényével szemben a törvényalkotó az ügy végleges lezárását és a jogerős bírósági döntés végrehajtását biztosító jogerőnek adott elsőbbséget, és valamennyi pótmagánvádlónak adott még egy esélyt, ha a bíróság a vádlottat nem büntette meg.” (3.1.,3.2,3.3,3.4.)

A 3112/2013. számú határozatában ugyancsak azt fejtette ki, hogy akkor, ha az ügyész a büntetőeljárást a törvényben meghatározott okok valamelyikére tekintettel megszünteti, vagy a már megindult bírósági eljárásban a vádat elejti, akkor az állam büntetőigénye az adott cselekmény, illetve személy tekintetében megszűnik; a pótmagánvádló fellépése esetén nincs állami büntetőigény, arról ugyanis az államot képviselő ügyész lemondott (ezzel azonos tartamú a 3113/2012., 3153/2013. számú határozat).

- A Kúria több jogegységi határozatában és testületi döntésében érintette a magánvád, illetve pótmagánvád kérdéseit. Ezek közül az értelmezendő rendelkezéssel hozható összefüggésbe a BJE 3/2010. számú jogegységi döntés. Abban leszögezte: a terhelt terhére szóló rendkívüli jogorvoslati indítványok - a perújítási és a felülvizsgálati indítvány - előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság az alapeljárásban betöltött ügyféli pozíciójából fakad, ugyanúgy, ahogy a pótmagánvádló és a magánvádló esetében.

IV.

A Kúria álláspontja e szabályok értelmezése kapcsán a következő:

Az ügyész jogosítványaira vonatkozóan az Alaptörvény, az ügyészségi törvény és a Be. szabályait, valamint a hivatkozott alkotmánybírósági határozatokban és jogegységi döntésben kifejtetteket kell egybevetni.

Az Alaptörvény előzőekben idézett 29. cikkének (1) bekezdése és a (2) bekezdésének b) pontja szerint az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként mint közvádló az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítője, és ő képviseli a közvádat a bírósági eljárásban.

Az ügyészségről szóló törvény 21. § (1) bekezdése szerint az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, egyúttal közreműködik abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek. A (2) bekezdésben felsorolt jogosítványai - amelyek szerint az ügyész a büntetőügyekben a tárgyaláson képviseli a vádat,

a váddal rendelkezhet; a bíróság döntése előtt az ügyben felmerülő minden kérdésben indítványt tehet; gyakorolja a büntetőeljárási törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat - az ügyészt az (1) bekezdésben megjelölt feladat biztosítása érdekében illetik meg; ez a feladat pedig az, hogy igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesítse az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, és ennek során közreműködjön abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek.

Azaz az ügyész jogosítványai az Alaptörvény és az ügyészségi törvény szerint is abból fakadnak, hogy ő érvényesíti az állam büntetőjogi igényét a bíróságok előtt. Ennek megfelelően az ügyész a büntető igazságszolgáltatás közreműködőjeként a bíróság előtt mint a vád képviselője jár el.

A Be. 28. § - a III. pontban idézett - (7) bekezdésének utolsó mondata szerint az ügyész a bíróság előtti eljárásban az iratokat megtekintheti, és indítványtételi jog illeti meg az ügyben felmerült minden olyan kérdésben, amelyben a bíróság dönt.

Az ügyésznek a (7) bekezdés által biztosított jogosítványait az (1) bekezdés - amely szerint az ügyész a közvádló - keletkezteti; ennek megfelelően az indítványtételi jogosultsága a Be. szerint is a közvádlói funkciójából ered.

Ezt támasztja alá a rendelkezés szövegét meghatározó 2002. évi I. törvényhez fűzött indokolás is, amely szerint a 28. § (7) bekezdése az ügyésznek a vádemeléssel, valamint a bíróság előtti vádképviseléssel kapcsolatos jogait sorolja fel, mintegy összefoglalva a Be. más rendelkezéseiből kiolvasható, az ügyészt megillető jogokat.

Ezzel összhangban fejtette ki az Alkotmánybíróság 3112/2013. számú, valamint a 3113/2012., 3153/2013. számú határozataiban, hogy akkor, ha az ügyész a büntetőeljárást a törvényben meghatározott okok valamelyikére tekintettel megszünteti, vagy a már megindult bírósági eljárásban a vádat elejti, az állam büntetőigénye az adott cselekmény, illetve személy tekintetében megszűnik; a pótmagánvádló fellépése esetén nincs állami büntetőigény, arról ugyanis az államot képviselő ügyész lemondott.

A BJE 3/2010. számú jogegységi döntés szerint pedig a jogerős ügydöntő határozat ellen a terhelt terhére szóló rendkívüli jogorvoslati indítványok (felülvizsgálati indítvány, perújítási indítvány) előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság az alapeljárásban betöltött ügyféli pozícióból fakad ugyanúgy, mint a

pótmagánvádló és a magánvádló esetében.

Azaz az igazságszolgáltatásban az ügyész a büntetőbíróságok előtt mint az eljárás résztvevője az állam büntetőigényét érvényesíti, és a Be. szerinti valamennyi jogosítványa - így az indítványtételi joga is - a bíróság előtti eljárásban „ügyfélként” illeti meg.

Akkor azonban, ha az egyébként a közvád alapján folytatandó eljárásokban az állam büntetőigénye megszűnik - akár azért, mert az ügyész a büntetőeljárást a törvényben meghatározott okok valamelyikére tekintettel megszüntette, akár azért, mert a már megindult bírósági eljárásban a vádat elejtette -, az ügyészt ügyfélként már nem illetik meg az olyan jogosítványok, amelyek vádlói feladatainak ellátásával járnak együtt.

Ezt erősíti a Be. 236. §-a; eszerint a pótmagánvádló a bírósági eljárásban - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az ügyész jogait gyakorolja.

Ugyanez irányadó a magánvádas ügyekben.

Kétségtelen, hogy a Be. 496. § szerint az ügyész az ügy iratait a magánvádas eljárásban is megtekintheti, és a tárgyaláson jelen lehet, valamint a vád képviselőt a magánvádlótól az eljárás bármely szakaszában átveheti. Ezen időponttól kezdődően azonban ő jár el vádlóként, és az ehhez kapcsoló jogokat is ő gyakorolja; ez esetben a magánvádlót a sértett jogai illetik meg.

Amennyiben azonban az ügyész nem vette át a vád képviselőt, illetve attól utóbb elállt, nem illetik meg a vádlói funkcióból eredő jogok, és a 494. § (2) bekezdése szerint a magánvád alapján folyó ügyekben a magánvádlót a sértett jogain kívül a vád képviselőjével járó jogok is megilletik.

E rendelkezésekből következően a vádló a pótmagánvád alapján folyó eljárásban a pótmagánvádló, a magánvád alapján folyó ügyekben a magánvádló, és őket illetik meg a vádlói jogosítványok, így a jogorvoslati jog és a Be. 28. § (7) bekezdése szerinti indítványtételi jog is.

A rendes jogorvoslati jogra vonatkozó szabályok közül a 324. § (1) bekezdése az ügyészt és a pótmagánvádlót egyaránt mint az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésre jogosultat jelöli meg, ahogy a 367/A. § (1) bekezdése is mint a másodfokú határozat ellen fellebbezésre jogosultakat.

Mindkét törvényhely (2) bekezdése tartalmazza azt, hogy az ügyész a vádlott terhére és javára is, a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

A magánvád alapján folyó külön eljárás szabályai hasonlóképp rendelkeznek; az 512. § (1) bekezdése szerint az elsőfokú bíróság határozata ellen a magánvádló a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést, ahogy az 513. § (1) bekezdése szerint a másodfokú határozat ellen is.

Egyik idézett törvényhely sem rendelkezik arról külön, hogy a pótmagánvád, illetve magánvád alapján folyó eljárásban az ügyészt nem illeti meg a fellebbezés joga; ennek ellenére - miután a jogorvoslati jog a vádlóhoz kötődik - fel sem merül, hogy párhuzamosan fellebbezési jog illetné meg az ügyészt is, és így a vád képviselőt a pótmagánvádló és az ügyész együtt látná el, ahogy a magánvádló és az ügyész esetében sem.

A vádlói funkció tehát nem halmozódik.

A felülvizsgálati eljárás kezdeményezése sem csupán indítványozási, hanem rendkívüli jogorvoslati jog.

Miként az alapeljárásban, úgy a perújítási és a felülvizsgálati eljárásban is a vádlói szerephez kötődnek az ügyészt, illetve a pótmagánvádlót, valamint a magánvádlót megillető jogorvoslati jogosultságok. Az ügyészt a rendkívüli jogorvoslat indítványozásának joga - a legfőbb ügyészt a Be. XIX. Fejezete által biztosított törvényesség érdekében gyakorolható jogorvoslati jogosultságának kivételével - azokban az ügyekben illeti meg, ahol ügyész képviselte a vádat. Azokban az ügyekben, ahol a vádat a pótmagánvádló képviselte, a pótmagánvádlót, amelyekben pedig vádlóként a magánvádló járt el, a magánvádlót illetik meg.

Abból, hogy a törvény nem tartalmaz az ügyészre kifejezetten tiltó rendelkezést a perújítási és a felülvizsgálati eljárás szabályai között, éppúgy, mint a rendes jogorvoslatra vonatkozó szabályok között sem, nem következik, hogy az ügyészt a pótmagánvádló és a magánvádló mellett is megilleti a felülvizsgálat indítványozásának jogosultsága.

A vádlóhoz kötődő jogok azokban az ügyekben, amelyekben a vádat a pótmagánvádló, illetve a magánvádló képviseli, főszabályként a pótmagánvádlót, illetve magánvádlót illetik meg. Ezért ha a törvény feljogosítani kívánja az ügyészt az ilyen ügyekben is a felülvizsgálat kezdeményezésére, akkor nem ezt tiltó, hanem ezt megengedő rendelkezést indokolt adnia.

Mindezekre figyelemmel a 417. § (1) bekezdésének logikai értelmezése szerint akkor, ha a vádat magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte, a 416. § (1) bekezdés a)-d) pontjaiban megjelölt felülvizsgálati okokra tekintettel az ügyész nem nyújthat be felülvizsgálati indítványt.

Ezt támasztják alá a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának szabályai is; így a 422. § (1)-(2) bekezdése szerint akkor, ha a vádat az ügyész képviselte, a felülvizsgálati indítványt nyilatkozattételre a Legfőbb Ügyészségnek kell megküldeni, a magánvádas és a pótmagánvád alapján folytatott eljárásban pedig a magánvádlónak, illetve a pótmagánvádlónak; a 425. § (1) bekezdése szerint a legfőbb ügyész vagy képviselője jelenléte a felülvizsgálati eljárásban a nyilvános ülésen akkor kötelező, ha a vádat az ügyész képviselte.

Ennek nem mond ellent az sem, hogy a pótmagánvádló, illetve a magánvádló joga a felülvizsgálati indítvány előterjesztésére korlátozott.

Ahogy az Alkotmánybíróság a 9/1992. (I. 30.) számú, valamint a 72/B/2004. számú határozatában kifejtette: a jogorvoslat garantált joga a rendes jogorvoslatra vonatkozik, a pótmagánvádló korlátozott jogával a törvényalkotó az ügy végleges lezárását és a jogerős bírósági döntés végrehajtását biztosító jogerőnek adott elsőbbséget.

Az előbbiekben kifejtettek azonban nem vonatkoznak a Be. 416. § (1) bekezdés e) és g) pontja alapján indítható felülvizsgálati eljárásokra, miután ezekben az esetekben a 417. § (2) bekezdése nevesítve kötelezi a legfőbb ügyészt a felülvizsgálati indítvány benyújtására.

Ügyszintén nem befolyásolják a legfőbb ügyésznek a Be. XIX. Fejezetében biztosított jogorvoslati jogosultságát a törvényesség érdekében.

Mindez összhangban áll a Be. 236. §-ának azon rendelkezésével is, amely szerint az ügyész jogait a pótmagánvádló akkor gyakorolja, ha a törvény másképp nem rendelkezik; ezekben az esetekben annak ellenére, hogy az alapeljárás pótmagánvád alapján folyt, a hivatkozott - eltérő - rendelkezés alapján gyakorol rendkívüli jogorvoslati jogot a legfőbb ügyész.

A fentiekre figyelemmel a Kúria az ítélkezési gyakorlat egységessége érdekében a jogegységi eljárást lefolytatta és a Bszi. 27. §-ának (1) bekezdése szerint megtartott ülésen, a Bszi. 40. §-ának (1) bekezdése alapján a rendelkező rész szerinti jogegységi határozatot hozta meg.

A jogegységi határozatot a Bszi. 42. § (1) bekezdésére figyelemmel a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2013. november 13.

Dr. Kónya István s.k. a jogegységi tanács elnöke, Dr. Mészár Róza s.k. előadó bíró, Dr. Akácz József s.k. bíró, Dr. Csere Katalin s.k. bíró, Dr. Katona Sándor s.k. bíró a jogegységi tanács tagjai

A kiadmány hiteléül:

*tanácsjegyző
N-né dr. TH*